

Prologus.

INVICTISSIMO atq; Magnanimo Imperatori Maximiliano Cæsari
Augusto, Benedictus Chelidonius Abbas Viennæ ad
Scotos obsecundator indefessus felicitatem
optat.

REbus publicis ut saluæ consistere possint sapientiæ dedi-
tos oportere præesse Platonis est sententia, Maximilia-
ne, Cæsar piissime. Quod q̄ uerum sit & q̄ utile, ut græcas
omittamus & latinas, Barbaroꝝ quoq; indicant historia. Sapiens
autem animus qui dux atq; imperator uitæ mortaliū est, is mihi
demū uidetur si religiosus est, Inde fit ut sapientia quā Græci Phi-
losophiā uocant, quæ Seneca teste format animū, uitamq; dispo-
nit, & actionū nostrarum rectrix, agenda & omittenda demonstrat,
cū sit nō modo humanarum, uerū etiā diuinarum rerum cognitio,
indissolubilem cū religione germanitatem habeat. Ea quisquis im-
butus est, recte uiuit, agitq; feliciter. Huic fortuna omnis despicit,
cælumq; ipsum militat, Cui si rerum summā gerendā deferas, pul-
cherrimū cernere est imperiū. Quod prisci Romani non nescientes
imperiale fastigium pontifica dignitate frequenter adcumularunt.
Eaq; Augusta Maiestas sacra quoq; in hunc usq; diem dicitur. Qua
quidem sanctitudinis respectiōe ueteres, apud quos, præter ea quæ
publice administrabant, contra hostem quoq; nihil inauspicato fe-
liciter, ut eoz ferebat opinio/gerebatur, tantum Romanā Remp.
creuisse autumabāt, quantam fuisse nouimus. Quoꝝ nihilominus
nō sacra, imo execranda erat religio, stultaq; sapientia, & prophā-
na superstitio. Nos itaq; qui non Ethnica, sed orthodoxa pietate
sumus instituti, & nō Martem, sed Christum fortunis nostris inuo-
camus, cum ea tuis euenisse constet temporibus, quæ nullis prioribus
uisa sunt sæculis, & omnis admirabit posteritas, utpote publi-
cis cōmoditatibus præsentissima, & prope nisi oculis cernerentur
incredibilia, cur non tuis quoq; sacratissimis adscribēda sunt auspi-
ciis. Transeo noua quæ hostes tui pluries experti sunt, disciplinæ
militaris instituta, quibus tibi ab adolescentia in senectutē usq; con-
tumax eoz semper est debellata supbia, ut infiniti tui testantur tri-
umphī. Quos Ioānes Stabius Maiestatis tuæ Historicus ea in gran-
dem quē triumphalem nuncupat/arcū collegit. Cuius nos cōmen-
tariū ex Germano in Latinū iussu tuo uertimus. Taceo nouas atq;
stupendas quarū tonitru fulmineq; uel Alpes contremiscāt & cor-
ruant, & quibus ualeat obfistere nihil, per te diuina in omnibus præ-
ditum industria, inuentas ad prælia machinas. Pacis interea, cuius

Prologus.

gratia bella omnia tibi sunt suscepta, quantū fuerit studiū inde potest colligi, & tantos reges, totq; in tua fœdera tuasq; affinitates magno ingenii tui artificio principes, & præcipue nuper Viennæ pduxisti. Tot etenim summates purpuratos atq; torquatos, ex toto orbe Romano abs te accitos tunc eo confluisse conspeximus, qd nusq; ulla cōmemorat ætas cōuenisse. Quē præclarissimū æternaq; memoria celebrandū conuentū duobus libris, uersibus heroicis perscripsimus, inq; sacratissimas tuas manus obtulimus. Hæc inquam taceo, atq; consulto quidē, quod nō modo meas uires, immo & sese ipsa superent. Propter quæ etiā, in te Vergilianū illud, quo principem optimū idem Poeta complexus est / cōpleri uideo.

Tu regere imperio populos Romane memento

Hæ tibi erunt artes, paciꝑ imponere morem,

Parcere subiectis & debellare superbos.

Ad unū quod principū ab origine mūdi omniū fata superet ueniā. Nouimus Bacchū & Herculē remotissimas in sua imperia coegisse gentes. Pompeiū item atq; Iulium multosq; Romanorū principum alios, nationes deuicisse q̃ plurimas, at nobis haud incognitas tamen, latinoq; adiecisse imperio. Te autē ferme nascente, atq; subinde parēte tuo fortissimo imperatore, posteaq; te fortissime imperante, alius nobis terrarū orbis, aliāq; nullis antea sæculis cognita, ac ne somniata quidem gentes, Hispanis, & unde tibi maternū genus est Lusitanis p̃cipue nauali ac p̃pe infana (si dicere liceat) indagatione tropicos ambos, & extremū qui Antipodū est perlagum superantibus Christiano accessere imperio. Quibus etiam temporibus nouū quoddā Palladi uel ipsi, ut opinor, eo usq; ignotum scribendi genus quod Calcographiā uocamus in lucē prodit. Cuius occasione præclarissima illa nunc late proueniunt ingenia, crescunt literæ, & ad Philadelphicā quoq; æmulationē complent passim bibliothecæ. Quæ singula pluraq; multo alia tuo fato, tuisq; iure auspiciis adscribenda, qui digne memorare uelit, æstiuum diem, centumq; linguas & ferream quærat uocem. Non minus tui generis quod antiquissimū est, & a Chamo descēdere legimus, amplissimā claritudinem, in nepotes usq; tuos, quibus nunc mundus uniuersus nil preciosius habet, & stemmata qui regia, carptim dum taxat dicere tentet, nō tantum de exordio quantum de inueniendo fine sollicitus sit. Inq; auxilium uocet Calliopen, & ipsum quem nihil historiarum latet Apollinē suasq; nihilominus incassum niten-tes rideat uires. Omittamus tuæ stirpis reliquos maximis ubiq; lau-

Prologus.

dibus decantatos. Carolum specimen tibi simillimū, Tyrannorum fulmen, & occidentis nunc, moxq; te satagente orientis Regē quē catholicum uocare iustū est, potentissimū gloriæ tuæ permaximū quis mortaliū esse nesciat incrementū? quis dignis prosequat laudibus? Quo Ferdinandus natus minor, par indole, natus & idem in sceptris, germano q̄ dignissimus noscitur, Tuarū uterq; uirtutū egregius æmulator, Christianis oībus, alter quā de se optimā præbet, spe, alter etiā re ipsa, immensum suscitatur gaudiū. Ob eas itaq; plurimasq; alias, maximasq; tibi utpote singulariter diuo principi cœlitus concessas gloriæ dotes, & in primis ob religionis Christianæ, quem sedulo iuuas ac fortissime defendis cultum, Bandinus noster Medlici pridem inter alia quæ ibidē q̄ plurima sunt, uetustissima inuentus uolumina, & a. D. Sigismundo uiro moribus egregiis & studiis optimis ad prime ornatissimo, artiūq; quas liberales appellamus magistro, eiusdem Monasterii Abbate peruigili, productus in lucem, sese ad manū me ducente latissimus offert, tuisq; p̄ longæuo carcere tandem sit liberatus felicibus adscribit auspiciis. Felicibus inquā, quippe cui iuste pieq; uiuere, ex consuetudine puero assumpta, in naturam uersum est. Quo nūc nemo fortior prudentiorq; nemo cautior, integrior & sanctior, nemo in uictos clementior, & literarum quas optime calles inuenitur amantior. Illum sacratissime Cæsar fauore tuo dignare, paruū quidem pondere, sed religionis nostræ sanctis refertum dogmatis. Vnde, ut mea multorumq; aliorū nō imperitorū fert opinio Petrus ille Longobardus grande suū atq; quadripartitum uolumen propagasse uidetur. Similiter & nos, quibus tanto obsecundare principi decus existimatur pulcherrimū, tantoq; te frui Patrono tutissimū ducit præsidium, tue Maiestatis obsecutores paratissimos, tuosq; quos optimos semper habes in clientum numero conscribi dignare.

Prologus.

REVERENDO Patri ac domino. D. Sigismundo Abbati in
Medlico, uiro & literis & religione ornatissimo per
grata sibi familiaritate deuincto, plurimumq; ob
seruando. F. Benedictus Chelidonius Vien
nae ad Scotos Abbas. S. D.

DE litteraria disceptatione, quae nuper Viennae inter. D. Io
annem Eckium sacrae theologiae Doctorem, facultatisq; ei
usdem Doctores Viennenses, maxima in litterarum frequen
tia facta est, dum inter prandendum nuper abs te Sigismunde Abba di
gnissime, nonnullisq; aliis bonarum litterarum professoribus more ti
bi solito conferret, ipseque ut sepius alias sem priscam quam mihi tua cum pa
ternitate iam pridem fuerat consuetudinem inuitatus considerere, per
D. Eckii mentionem, ad bibliothecam tuam, quam nouam construxisti, per
uictis manuq; scriptis codicibus plenam digressi sumus memo
riam. Quorum ex numero. P. tua reuerenda librum quandam aui planum, cui
titulus erat (Liber sententiarum Magistri Bandini) paucos ante dies
inditio. D. Eckii repertum, protulit. Quicum publicatum dignum,
una cuncti sententia iudicassimus, abs te Pater optime, quod domesti
cis tunc curis omnino fores obnoxius, eiusdem reuidentem, & quo ma
xime indigebat, castigandi provincia mihi tunc forte minus nego
tioso demandata est. Quam ego, utpote. P. tuae multa pro beneuo
lentia, multisq; pro beneficiis plurimum debens, audacia magis quam
fretus peritia, assumpto mecum in eam operam Martino Milio regu
lari canonico, & nostri monasterii tunc Plebano uiro in omnem rem li
terariam abunde expedito, promptus obii, & eo quo Petrus Longo
bardus modo, quantum licuit distinxim, & a mendis, quibus plenior quam
Leopardus maculis erat uindicari, Auctoritatum denique loca pla
raque adnotaui. Inter legendum igitur comperi certissime Petrum eun
dem, suis in quatuor libris, nostro per ordinem usum Bandino. Petrus
namque in suo qui de sacramentis est quarto libro, de Confirmatione
quantum parum, non nihil tamen disputat. Quem si Bandinus (ut a non
nullis putatum est) abbreviasset, de sacramento eodem, utpote re
ad propositum necessaria, non omnino, quemadmodum fecit tacuisset.
Sententiae nostrae. D. Eckius in libro de sua Viennae habita disputa
tione, ad stipularem uidetur, cuius uerba inferius subiungam. Simile de
Gratiano quoque (ut ueritatem exemplo adstruam) amboque tamen sal
ua reuerentia, nuper comperi. Nam Ioannes Hesus Reuerendissimi
mi Praefulis Vratislauiensis, & Caroli ducis Silesiae familiaris gra

Prologus.

rissimus, uirque doctissimus, conterraneus meus, ex Georgio quodam de Spalato æque doctissimo Saxonie ducis a secretis sese audiuisse mihi assererat Librum Isidori Hispalensis, synodales constitutiones & patrum sententias continentem, in monasterio quodam Turingie, quod uallis sancti Georgii uocatur, teneri. Vnde Gratianus ille quisquis fuit maximam partem in suum decretum congesserit. Bandinus cuius, & fortunæ cuius, homo fuerit, cum diu multumque in historiis quoque doctissimorum uiroque Georgii Collimitii Medicinæ atque Astronomiæ Doct. Sebastianique Vunderlii. LL. Licentiati, Magistrorumque Ambrosii Salzer, Andreæque de Mergetem, nec non Ioannis Eckii per epistolam, usu inuestigassem, de uiro longæua gloria digno nihil depræhendimus. Et nisi hoc ingenii sui monumentum post se reliquisset, omnino forsan æterna sepultus obliuione lateret. Volumine itaque, quandoquidē de authore nihil certi habemus, contenti sumus. Quod modo Calcographis subiaceret, in lucem (ut iussisti) quod ociissime proditurum. Vale Abba litterarum amator notissime. Datum Viennæ ad Scotos prima die Iulii. 1518.

D. Ioannes Eckius sacre Theologiæ Doctor clarissimus
in suo libro quæ de sua disputatione Viennæ habita
edidit, de Magistro Bandino quid sentiat, Lector
aduerte. Cuius hæc sunt
uerba.

AD Medicum uenimus/insigne Diui Benedicti monasterium/ubi dum in hospitio itineris comites, corpora & equos curarent, ego pro meo in bonas litteras amore, monasterium conscendi, supellectilem chartaceam uisurus. Vbi codices reperi plurimos. At imprimis mirifice oblectabar in Magistri Bandini summa theologica. Quædum diligentius lectitasset, comperi (dempta stili elegantia) nihil eum, aut per parum a Petro Longobardo Sententiarum magistro differre, ita singulas Sententias/eo etiam ordine, quo Magister doctissime prosequitur. Contuli enim conferstam librum libro, non uno in loco. Vt mihi dubitatio suborta sit non modica, quis ex eis cuculus fuerit, alienum sibi supponens partum. Petrus enim a tot seculis receptus est pro certo authore & primario huius summa. At contra, peruetustus est Bandini codex, in antiquissimo monasterio, tali formula concinatus, ut quis facilius aliquid addiderit quam detraxerit.

Hæc Eckius.

**Martini Mylhii Carmen
Extemporarium.**

Contulit hoc solers rebus Natura beatis,
Abdita sint, multo & parta sudore ualent,
Hoc facile inuenies Onycham si pendis & aurum
At mage diuinum numen adire uolens,
Hinc modo consurgit lucem uisurus & auram
Bandinus magni Cæsaris auspicio,
Aurea qui defert breuiori dogmata cursu,
Aethereasq; docet gnauiter ire uias,
Quæ nimis obsunt.

μη δὲν ἀγαν.

**Huldrichi Fabri Rheti Tetrastichon in
Bandini laudes.**

Suscipe Nectareum θεοφίῳ præbentia potum,
Heus bone quisquis ades scripta, legasq; precor.
Hic θεοδιδάκτος noster Bandinus in alta
Mente uolat, rimans sydera magna poli.